

Відгук

Офіційного опонента на дисертацію Михайленка Володимира Леонідовича «Гігієнічна оцінка впливу екологічних факторів довкілля на здоров'я дітей сільської місцевості Півдня України», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – гігієна та професійна патологія до спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 при Харківському національному медичному університеті.

Актуальність теми. Несприятлива екологічна ситуація в Україні залишається кризовою і супроводжується погіршенням стану здоров'я населення. Розміри фізичного і хімічного навантаження на біосферу досягли таких рівнів, які здатні надати реальної загрози біологічним основам життєдіяльності людини. Багаточисельні негативні антропогенні фактори можуть порушувати кооперативну взаємодію інтегративних систем контролю гомеостазу, адаптаційні і захисно-приспосувальні механізми, змінювати імунобіологічну реактивність і формувати екологічно обумовлені захворювання і патологічні стани. Особливо чутливими до дії шкідливих антропогенних факторів є діти і підлітки. За останні роки відбулося суттєве погіршення стану їх здоров'я, в тому числі дітей сільської місцевості Півдня України. На думку багатьох авторів, низький рівень здоров'я дітей України обумовлено шкідливими чинниками навколишнього середовища, несприятливими соціально-економічними умовами, способом життя, низьким рівнем матеріального забезпечення лікувально-профілактичних і оздоровчих заходів. Негативні зміни в стані здоров'я учнів початкової школи формуються переважно за рахунок функціональних відхилень, а в середніх і старших класах за рахунок хронічної патології, особливо сечостатевої системи у дівчаток пубертатного віку. У той же час недостатньо вивченими залишаються питання впровадження принципів соціально-гігієнічного моніторингу в практику оцінки популяційного та індивідуального здоров'я

дитячого населення. В даний час диспансеризацією повноцінно охоплені переважно мешканці великих населених пунктів Одеської області. У зв'язку з цим вивчення морфо функціональних показників фізичного розвитку, особливостей харчування дітей, які мешкають в різних за рівнем соціально-економічного розвитку та еколого-гігієнічної безпеки районів проживання, має високу актуальність. Це диктує необхідність комплексного вивчення впливу шкідливих факторів, умов харчування, соціально-середовищних особливостей на формування популяційного здоров'я дитячого населення та розробки профілактичних заходів спрямованих на зміцнення фізичного розвитку та психологічної стійкості у дітей.

Зв'язок роботи з пріоритетними напрямками, програми, планами, темами. Актуальність роботи підкреслюється також тим, що вона виконана у відповідності з програмою науково-дослідних робіт. «Гігієнічна оцінка стану репродуктивного здоров'я населення в сучасних соціально-екологічних умовах Одеської області та розробка профілактичних рекомендацій» (№ Держреєстрації 0100U006460), «Гігієнічна оцінка стану здоров'я населення в сучасних соціально-екологічних умовах південного регіону Одеської області та розробка заходів по їх оздоровленню» (№ Держреєстрації 0103U007957), «Комплексна гігієнічна оцінка чинників ризику для здоров'я населення в сучасних соціально-екологічних умовах (на прикладі Одеської області)» № Держреєстрації 0106U010824.

Висновки про обґрунтованість наукових положень і рекомендацій, достовірність основних результатів. Обґрунтованість і достовірність представлених в роботі даних підтверджується вдало вибраним напрямком дослідження, новими, адекватними і інформативними методами, вирішеними завданнями, сучасним методологічним та методичним забезпеченням і відповідними статистично-аналітичними методами.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертантом дана гігієнічна оцінка впливу шкідливих екологічних факторів довкілля, на стан здоров'я дітей різних

вікових груп і обґрунтовані організаційно-методичні підходи до визначення зон підвищеного ризику для здоров'я дитячого населення, що мешкає в сільській місцевості півдня України. На основі системного аналізу розроблені принципи гігієнічного моніторингу стану здоров'я дитячого населення з урахуванням територіальних зон ризику. Проведені комплексні дослідження соматичного здоров'я і фізичного розвитку дитячого населення, в тому числі різної етнічної приналежності. Автором наукового дослідження обґрунтовані відмінності в структурі харчування дітей у тому числі різних етнічних груп і визначено його вплив на формування фізичного і психічного розвитку. Результати роботи дозволили розробити гігієнічні стандарти фізичного розвитку дітей і обґрунтувати комплекс профілактичних заходів, спрямованих на запобігання несприятливого впливу негативних антропогенних факторів на стан здоров'я дітей сільської місцевості півдня України та впровадити скринінгові методи оцінки рівня здоров'я дітей старшого віку.

Практичне значення одержаних результатів. Результати роботи були впроваджені у практику закладів державного санітарно-епідемічного нагляду: Білгород-Дністровської міської санітарно-епідеміологічної станції (акт впровадження), в діагностично-лікувальний процес: КУ «ЦРЛ Ізмаїльського району» (акт впровадження); Одеської обласної дитячої клінічної лікарні (акт впровадження); КЗ «Біляївський районний центр ПМСД» (акт впровадження); дитячого клінічного санаторію «Хаджибей» (акт впровадження); Інституту реабілітації інвалідів з ураженнями ЦНС ім. Януша Корчака (акт впровадження); багатопрофільного медичного центру (Університетська клініка №1 ОНМедУ) (акт впровадження); КУ «Центр реабілітації осіб з відхиленнями психологічного розвитку» (акт впровадження); КЗ «Центр ПМСД» Комінтернівського району (акт впровадження). Практичне значення роботи спрямовано на покращення професійної підготовки фахівців з актуальних питань гігієни дітей та підлітків, попередження їх захворювань, своєчасне усунення факторів ризику

та корекцію відхилень фізичного розвитку. Розроблені автором. «Регіональні стандарти фізичного розвитку дітей півдня України» впроваджені у діагностично-реабілітаційний процес Інституту реабілітації інвалідів з ураженнями ЦНС ім. Якуша Корчака, Одеської обласної дитячої клінічної лікарні, КУ «Дитячої міської клінічної лікарні № 3», дитячого клінічного санаторію «Хаджибей», КУ «Центр реабілітації осіб з відхиленнями психологічного розвитку», КЗ «Центр ПМСД» Комінтернівського району (Акти впровадження). Результати роботи полягають в тому, що автором визначені зони підвищеного екологічного ризику в Одеській області, виявлені пріоритетні чинники ризику для здоров'я дітей з урахуванням соціально-екологічних і природно-географічних особливостей окремих районів, створена та впроваджена програма профілактичних заходів в районах з низьким рівнем еколого-гігієнічної безпеки. Основні її розділи спрямовані на корекцію харчування, забезпечення населення доброякісною питною водою, впровадження заходів з гігієнічного виховання дитячого населення, та заходів профілактики негативного впливу шкідливих екологічних факторів навколишнього середовища на стан їх здоров'я. Одержані, результати впровадження в практику охорони здоров'я дитячого населення півдня України на галузевому і регіональному рівні.

Повнота викладення результатів дисертації. За матеріалами роботи опубліковано 22 наукові праці, з яких 2 – у міжнародних наукометричних базах та виданнях, 7 статей – у спеціалізованих фахових журналах, затверджених ДАК МОН України, 11 тез у матеріалах міжнародних та національних наукових конгресів, з'їздів і симпозіумів. Дисертант є співавтором навчально-методичного посібника «Стандарти фізичного розвитку дітей та підлітків Півдня України». Основні положення дисертації широко представлені, обговорені і апробовані на різних наукових форумах. Автором особисто здійснена розробка основних положень дисертації, проведено аналітичний огляд наукової літератури, виконані і узагальнені завдання дослідження з використанням сучасних, адекватних і

інформативних методів. Особисто сформульовані висновки і практичні рекомендації.

Оцінка структури, об'єму та змісту роботи. Дисертаційна робота викладена на 151 сторінці друкованого тексту і складається зі вступу, огляду літератури, опису матеріалів та сучасних методів дослідження, чотирьох розділів власних досліджень, аналізу і узагальненню результатів досліджень, висновків. Дисертація ілюстрована 17 таблицями та 12 рисунками, містить 203 посилань у тому числі 84 іншомовних. Написана в традиційному стилі, доброю літературною мовою.

У вступі та першому розділі роботи сформульовані актуальність проблеми, яка вирішується в роботі, мета та завдання досліджень, проведено детальний аналіз сучасного стану провідних шкідливих антропогенних факторів, здоров'я і фізичного розвитку дітей сільської місцевості Півдня України. Дисертантом проведено серйозний аналіз сучасної наукової літератури за останні 10 років з даної проблеми та визначені актуальні завдання, які потребують наукового вирішення.

Другий розділ присвячено визначенню програми, обсягу та обґрунтуванню сучасних, високочутливих і інформативних методів, які сприяли накопиченню результатів і досягненню мети та виконанню завдань дослідження.

Третій розділ присвячений результатам власних досліджень, які стосуються визначенню шкідливих антропогенних і геохімічних факторів в сільських районах Одеської області та обґрунтуванню районів підвищеного ризику для здоров'я дитячого населення.

Четвертий розділ присвячений дослідженню стану і аналізу популяційного здоров'я дитячого населення Одеської області з різним рівнем екологічно-гігієнічної безпеки.

У п'ятому розділі розкриваються умови кількісного і якісного харчування дітей та підлітків сільської місцевості, і його особливості для

різних етнічних груп і обґрунтовується зв'язок із фізичним розвитком та станом здоров'я.

Шостий розділ присвячений обґрунтуванню заходів профілактики негативного впливу екологічних факторів на стан здоров'я дитячого населення сільської місцевості півдня України. Вони базуються на системному аналізі показників здоров'я, факторах навколишнього середовища, соціально-середовищних умовах, оцінці ризику здоров'я, причино-наслідкових зв'язках.

У сьомому розділі автором зроблено аналіз і узагальнення результатів власних досліджень, які базуються на використанні високочутливих і адекватних методів, відтворюваності наведених даних, репрезентативних вибірках, високому науково-методичному і методологічному рівні.

Висновки науково обґрунтовані і відповідають завданням дослідження та змісту роботи.

Автореферат у повному об'ємі відповідає основному змісту дисертаційної роботи.

В процесі рецензування дисертаційної роботи виникли деякі зауваження, дискусійні питання та побажання.

1. Автору не вдалося уникнути деяких невдалих виразів та орфографічних помилок.
2. У вступі наведено більше 15 актів впровадження в різних закладах охорони здоров'я. Доцільним було б включення їх змістовної частини в додаток до дисертаційної роботи.
3. У підрозділі 2.2. методи дослідження, що використовуються в роботі детально описані загальноприйняті антропометричні, санітарно-гігієнічні методики. Доречно було б провести на них тільки джерела посилань.
4. У розділ 3, таблиця 3.5 вміст нітратів у овочевій продукції бажано написати мг/кг.
5. Який комплекс заходів необхідно запровадити для покращення умов харчування дітей і підлітків сільської місцевості Півдня України та які

динамічні скринінгові методики запропоновані Вами для оцінки стану здоров'я дітей і підлітків?

6. Бажано отримати відповідь на таке питання – яким чином впливає загальна комп'ютеризація на показники фізичного стану та здоров'я дітей і підлітків. Чому у роботі це питання не знайшло віддзеркалення?

Загальний висновок.

Результати розгляду та критичного аналізу дисертаційної роботи Михайленко Володимира Леонідовича «Гігієнічна оцінка впливу екологічних факторів довкілля на здоров'я дітей сільської місцевості Півдня України» дозволяють зробити висновок, що її можна трактувати як самостійно завершене наукове дослідження, яке виконано на актуальну тему та високому науково-методичному рівні. Наукова значимість роботи полягає у тому, що вперше обґрунтовані і розроблені гігієнічні стандарти фізичного розвитку дітей, впроваджено комплекс профілактичних заходів, які спрямовані на запобігання несприятливого впливу негативних антропогенних, геохімічних і середовищних факторів на стан здоров'я дітей та підлітків сільської місцевості півдня України. Результати дослідження мають вагоме науково-практичне значення для впровадження динамічного моніторингу за станом фізичного розвитку і здоров'ям дітей та підлітків сільської місцевості півдня України.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Оформлення автореферату та дисертації відповідає вимогам ДАК України.

В цілому розглянута дисертаційна робота Михайленка Володимира Леонідовича «Гігієнічна оцінка впливу екологічних факторів довкілля на здоров'я дітей сільської місцевості Півдня України» за своєю актуальністю, методичним рівнем, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням задовольняє вимогам п.11 «Порядку присудження наукового ступеня і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затверджених Постановами Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013

р. та № 656 від 19.08.2015 р., а дисертант заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – гігієна та професійна патологія.

Професор кафедри біологічної хімії
Харківського національного
медичного університету
МОЗ України,
д.мед.н., професор

В.І. Жуков